

Irak: nyers erőpolitika vagy komolyan vett utópia?

Demokráciabarkácsolók

„A germánokat mindig ugyanaz az ok készíteti, hogy átkeljenek Galliába: a mohó prédavágy és a vándorlás szenvedélye, hogy odahagyván mocsarokat és pusztaságait, birtokba vehessék ezt a termékeny földet s titeket: ürügynek egyébként a szabadságot emlegetik és tetszetős jelszavakat, de hát senki még mások leigázására és kényuróságára nem vágyott úgy, hogy ne ugyanezeket a kifejezéseket használta volna.”
(Tacitus)

MOLNÁR ATTILA KÁROLY

Noha az igazságügyi szakértőket olyannyira aggasztja a családon belüli erőszak, a magyarországi átkos-árkos megosztottság, e hagyományos béketábor lelkesen fogadja el az iraki beavatkozást, béke-teremtést vagy felszabadítást (mindegy mi, de nem háborút). Mert az erőszak hivatásos humanista gyűlölöinek – ez a gyűlölet nem az a gonosz gyűlöletbeszéd, amit tiltani kéne, ez jó gyűlölet – igazolniuk kellene ezt az erőszakot. A jó igazolása erkölcsi ítélet, amelyet pedig tavaly nyár óta – mikor kiadták a „Megyő o morte!” jelszót – távol kell tartani a politikától. A kurrens nézet szerint az erkölcsnek nincs köze a politikához, és azok, akik mégis erkölcsi igénnyel lépnek fel a politikai cselekvésekkel szemben, tulajdonképpen a saját erkölcsi – valási, pfuj! – nézeteiket akarják a többiekre erőltetni. Erkölcsi abszolutisták, sőt totalitáriusok, azaz náci. Úgy tetszik, a családifő pofokodását vagy a kopaszok szólamiat és falfirkáit elítélők szerint azok, akik a fűrtös bombákkal elkötvetett erőszak igazolását igénylik, gyűlöletbeszédet követnek el. Gyűlöletkérdnek.

A „Nádas-beszédet” gyakorlókat, tehát a politika erkölcsi indoklását elutasítókat igazolja az egyik héja, R. D. Kaplan fontos vallomása: „a Közel-Kelet a tiszta erőpolitika laboratóriuma” (Atlantic Monthly, 2002. november), valamint R. Kagan sokat idézett írása a Policy Review-ben a nyers és kendőzetlen „Machtpolitik”-ről.

Azonban a világ nagyobb felében még nem elfogadott a „Nádas-beszéd”, ezért a politikai döntéseket erkölcsileg igazolni kell. A háborúpárt ezért Magyarországon azt állítja, hogy az ország nem hadviselő fél, de ha mégis, akkor ez jó és igazságos háború. Az iraki erőszak igazolása az atombomba, a tömegpusztító fegyverek birtoklása, a terrorizmus támogatása, majd ezen állítások tarthatatlansága után a diktatúra volt. Ezért utólag bizonyítani kellene – hiszen az első háromat nem sikerült még utólag sem bizonyítani –, hogy valóban diktatúra volt, és azt felszabadulás, illetve demokrácia követte. Legalább utólag, a következményekkel kell igazolni tudni az erőszakot: kell ünneplő tömeget produkálni. Legalább 100–200 főt. Ha a bennszülöttek nem tesznek, legalább a megszálló katonáknak le kell dönteniük a diktátor szobrát. (Ha nem ércből készült volna, akkor bizonyosan tükkel is megszurkálják.)

Kétféleképpen láttatják a háborúpárti írások a megnyert háború utáni iraki állapotokat. Az egyik beállítás szerint az amerikai katonák bevezetik ott a demokráciát, elzavarják vagy inkább megölik Huszeint, felszámolják a létező politikai – és talán egyéb társadalmi, kulturális, gazdasági – intézményeket, s ezzel felszabadítják az ott élőket. De milyen ez a demokrácia, ha készek ölni érte? És ha tudjuk is, mi az, az valami jó? Pusztán akarát árán megalkotható? És ha tudjuk, mi az, és tudjuk, hogy jó, és tudjuk, hogy meg lehet alkotni, akkor tudjuk-e, miként? Max Weber arra tanít minket, hogy aki az erőszakkal él, az démoni erőkhöz nyúl, ezért kiszámíthatatlan következményekkel kell számolnia – még ha a társadalomérnökök rendre nem ezt ígérnek is a döntéshozóknak. Akárhogy is, mindenképpen újra nagy szerepet kaphatnak a nemzetépítés szakemberei, és kudarcuk esetén a terapeutaik vagy a csendőroők, katonák.

Bár ez a demokrácia nevű izé bizonytalan, úgy tűnik, érdemes érte ölni, az emberiség haladásának üdvörténete megéri az áldozatokat. „Az emberi

történelem menete ártatlanok millióinak hullát hagyja maga mögött, és ezt fejlődésnek, haladásnak nevezzük... fontosabb, hogy elsősorban az emberiség fejlődésében elfoglalt helyük szerint vegyük szemügyre a történelmi eseményeket. Ha valamely történelmi esemény megítélésakor az egyéni tragédiából indulunk ki, elemzésünkben értékelési zavarok jelentkeznek...” (Eörsi István, Népszabadság, 2003. február 17.). E logika szerint tehát a haladással szembeállítani a halált olcsó populizmus vagy kispolgári szentimentalizmus. (Miért, hogy ha a progresszióról beszél az aufklérus, mindig az agresszió jut eszünkbe?)

Mindazok azonban, akik nemcsak a tudományos szocializmus vagy a szocialista szociológia világát ismerik, megtanulták, hogy legalább kétféle zsarnok (zsarnokság) van: a legitim, de az isteni, örök törvényeket be nem tartó (tyrannus in titulo), illetve az, amikor valaki erőszakkal kerül hatalomra (tyrannus in regimine). Mivel mindkettő zsarnok, mindkettővel szemben szabad az ellenállás. Készséggel elhisszük a magyarországi harcias balnak, hogy Huszeint diktátor, zsarnok, de milyen mérce szerint? Csak nem ért el már oda a honi bal, hogy elfogadja az örök, isteni törvények létét, mint Bush? Mert ha igen, akkor bizonyára hamarosan követeli az abortusz-törvény szigorítását is – vagy mégsem? Ha nem tételezzük fel, hogy van egy örök isteni rend, amelynek a megteremtése mindent megér, akkor számot kell vetnünk azzal a kérdéssel, hogy vajon Krúzó Robinnak hány emberevő életét volt érdemes kioltania az egy szem Péntek megszállása érdekében. Ha viszont van ilyen isteni rend, akkor megmenekülünk e kényelmetlen kérdéstől és számadástól. Most már csak az a kérdés, hogy a hazai haladók is elfogadják-e az örök isteni rend létét, amelynek megteremtése minden áldozatot megér. Mintha eddig hallani sem akartak volna az örök isteni törvények létéről mondjuk a homoszexualitás, az abortusz vagy a hazaárulás tilalma kapcsán.

Míg egy valós iraki felkelés és az örök isteni törvény képzete nélkül meglehetősen önkényesnek tetszik a diktatúra megítélése, az erőszakkal megszerzett hatalom (tyrannus in regimine) minden józan eszű ember számára diktatúrát jelent. De nem így a haladás hívei számára! A baloldali születési rendellenessége a felszabadító forradalmi erőszak és diktatúra gondolata, az a képzet, hogy az embereket lehet szabadságra kényszeríteni.

Tényleg, kedves béketáborozó igazságügyi szakértők, lehet-e az embert a szabadságra kényszeríteni?

A demokráciabarkácsolásra készülő amerikai nemzetépítők szembe találták magukat a problémával: nem fogadta őket ünneplő tömeg Irakban. Németországban sem volt így egykor, de azért az is, ez is felszabadítás. Felszabadítás ugyanis nemcsak

idegen megszállás alól, hanem rossz nézetek, politikai-gazdasági rendszer alól is lehetséges. A konzervatív reakció azonban az ilyen társadalomkonstrukciós tervekkel szembeni viszolygáson alapul. Hogy jelen esetben mennyire konzervatív az amerikai háborús párt, arról elegendő annyit megjegyeznünk: Wolfowitz, Perle, Bill Kristol, R. Kagan jóval a WTC elleni támadást megelőzően, már 1998 januárjában felajánlották szolgálataikat Clinton elnöknek, ha az eltávolítja Szaddám Huszeint.

A másik, kevésbé optimista háborúpárti leírás szerint szó sincs semmiféle demokráciépítésről, felesleges erre időt és energiát pazarolni. A cél csak annyi, hogy megszűnjön az Amerika-ellenesség, és ehhez elégséges, ha helyi hadurak – a FIF (Free Iraqi Forces) – biztosítják az Amerika-barát politikát. A cél az, hogy a Közel-Keletet a Törökország–Izrael–Irán–Eritrea alkotta, nem arab karéj fogja körbe és ellenőrizze. Nem kell világnézeti azonosság, emberi jogok, mint ahogy a már szövetséges országoktól sem kéri ezeket senki sem számon. Bármilyen helyi uralkodó csoport és ideológia, rezsim megfelel, ha Amerika-barát. Az „újbeszélű” demokratikusnak nevezett Irak olyan lesz, mint a demokratikus Afganisztán, ahol a központi kormány fennhatósága csak nappal és csak a fővárosra terjed ki, a vidéket pedig a helyi hadurak uralják. És ahogyan az 1970–80-as évek demokratikus Afganisztánja (értsd: Kabul) Magyarország szövetségese volt, a mai demokratikus Afganisztán (értsd: Ka-



Amerikai tengerészgyalogos sziesztázik terepjárója alatt Irakban. A világ benevolens szociális munkásai

bul) szintén az. Még hogy minden változik?! Az undorunk is ugyanaz.

Demokratikus elemek tehát ez esetben azok, amelyek megelőzik az Amerika-ellenes érzelmek kialakulását. A tanulság számunkra: bárki uralhat egy országot és bárhogy (lásd a mai Üzbegisztánt, az iraki felszabadító koalíció tagját), ha a megfelelő nagyhatalmat szolgálja. A legitimitásról, a jó rendről szóló eszmecsere, tapasztalataink összevetése és mérlegelése ismét értelmetlenné válik.

Nem tudni, melyik a veszélyesebb: a nyers erőpolitika vagy a magát komolyan vevő utópia, de azt tudjuk, hogy a legvisszataszítóbbak az erőpolitikát jó szándékú utópiába csomagoló munkások.

Minket a Közel-Kelet nemcsak az esetleges sumer rokonaink sorsa miatt érdekel, hanem mert látni véljük közeli jövőnket: „a demokrácia a szónak tulajdonképpeni értelmében szükségképpen despotizmus” (Kant: Az örök béke). Voltaire-en felhőtt aufklérusunk a helyi, hagyományos kultúrát bűnösnek, romlottnak tartja. Képviselőit kalibánoknak, akikről meg kell szabadítani Pénteket. Az „élan pedagogique” szellemében nem a világ csendőrei, hanem a világ benevolens szociális munkásai: szerintük a politikai társadalom egy hatalmas oktatási intézmény. A még felvilágosulatlan – az aufklérus által még nem megszervezett, nem elrendezett és neki még nem engedelmes – nép a csöcselék. A csöcselék fasiszta lelki igénye miatt az aufklérus megkívánja az erőszak alkalmazását, a védelmet, és ha a bennszülöttek közt ezt nem találhatja meg, akkor szívesen elfogadja a kívülről jött felszabadító, Krúzó Robin segítő erejét. Hogy Mr. Krúzó keresztény, puritán, sőt fundamentalista, ami ellen egyébként az aufklérus itt a végeken küzd, zárójelbe teendő.

Az aufklérus problémája, hogy a jó rend (újban demokráciának nevezik) magától nem jön létre – ami magától jött létre, az biztosan nem jó –, ezért folytonosan fenn kell tartani, így folytonosan szükség van egy külső és támogató erőszakra. Ezt észlelik a bennszülöttek úgy, hogy az aufklérus mindig vonzódott az erőhöz, főleg ha az idegen, mint ők maguk, mert csak egy ilyenben bízhat a kalibánokkal szembeni üdvörténeti küzdelemben.

A háború híveinek azt kellene eladniuk, hogy a békés demokraták miért szeretik külföldön az erőszakot, miközben idehaza állítólag békések, csak a gaz gyűlölködők (jobbaldaliak, konzervatívok, keresztények...) szítanak békétlenséget. Ugye, nem arról van szó, hogy a magyarországi humanista balosok likudnyikok; azaz míg megkövetelik a magyar jobbaldaltól, hogy legyen békülékeny, keresse a konszenzust belföldön a kommancsokkal, külföldön a szomszéd országokkal, addig a közkeleti országok esetében helyeslik a konfliktusos politikát és a bajok egyoldalú, erőszakos megoldását. Csak a Közel-Keletre nem igaz, hogy a magyarországi baloldal „etnikai, világnézeti és nemzetközi konfliktusok helyett békét akar, törvényes és nem erőszakos rendet” (Hell István, Magyar Hírlap, 2002. július 21.), vagy talán ez a likudnyik attitűd érvényes idehaza is? Nem kellene akkor e haladóknak a magyar „jó rendet” is exportálniuk a környéken, csak úgy, megelőző csapás gyanánt? Vagy a béketeremtő retorika mellett a béketeremtő megelőző csapásokat is megtartják idehaza a bennszülöttekkel szemben?

A szerző eszmétörténész